

ЗАСТОСУВАННЯ ТАНКОВИХ ОБ'ЄДНАНЬ У ЛЬВІВСЬКО-САНДОМИРСЬКІЙ ОПЕРАЦІЇ

У статті розглядається роль танкових об'єднань в оточенні і швидкій ліквідації німецького угруповання у Львівсько-Сандомирській операції, що проведена військами 1-го Українського фронту – однієї з найбільших операцій, що проведена силами одного фронту.

Ключові слова: Львівсько-Сандомирська операція, наступальна операція, танкова армія, група армій, головні сили, оточення, охоплюючий маневр.

Постановка проблеми та її актуальність. Львівсько-Сандомирська операція, проведена військами 1-го Українського фронту, є однією із повчальних операцій Великої Вітчизняної війни. Ця операція характеризується великим розмахом, різноманіттям бойових дій й широким застосуванням різних форм оперативного маневру танкових військ і загальновійськових з'єднань на оточення угруповань противника.

Безумовно, дослідження цієї операції, де вирішення стратегічної задачі було досягнуто силами одного фронту, перебувало під увагою радянської військово-історичної науки. У радянській історіографії [3–9] і в мемуарній літературі [12; 13; 15; 17] чимало уваги приділялося Львівсько-Сандомирській операції.

Події, що розгорталися під час Другої світової війни [1; 10; 11], викликали і викликають глибокий науковий інтерес серед іноземних дослідників. Проте у вітчизняній історичній науці досліджувана проблема не знайшла належного висвітлення, тим більше що ряд аспектів має дискусійний характер.

Метою автора статті було показати значення бронетанкових військ – головної сили Сухопутних військ у битві за звільнення України під час проведення Львівсько-

Кривизюк Леонід Петрович, кандидат історичних наук, доцент, науковий співробітник Наукового центру Сухопутних військ, Академія сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного, м. Львів.

© Кривизюк Л.П., 2010

Сандомирської операції на радянсько-німецькому фронті. З надбанням досвіду і удосконаленням організації бронетанкові війська Червоної Армії до 1944 року стали грізною наступальною зброєю Другої світової війни.

Термін “десять сталінських ударів”, що означає сукупність стратегічних операцій, проведених Червоною Армією у 1944 р., був вживаний вже у 1945 р. [1, 496]. “Шостий сталінський удар був здійснений військами 1-го Українського фронту в липні ... серпні у районі Західної України, де було розгромлено угруповання противника на Львівському напрямку і частина їх, які понесли величезні втрати, відкинуті за річки Сан і Віслу” [2].

Під час кампанії першої половини 1944 р. найбільш значні успіхи були досягнуті на південному крилі радянсько-німецького фронту. Тут війська Українських фронтів висунулися далеко на захід, зайнявши вигідне положення для проведення нових наступальних операцій на львівському напрямку [3, 378].

Після завершення зимових і весняних наступальних операцій війська 1-го Українського фронту у другій половині квітня 1944 р. тимчасово перейшли до оборони на рубежі: західніше Луцька, східніше Бродів, Єзерна, Бугача, західніше Коломиї, Красноільська. Протяжність лінії фронту сягала близько 440 км.

Війська 1-го Українського фронту в кінці червня - першій половині липня готувалися до проведення Львівсько-Сандомирської стратегічної наступальної операції.

Завдання військам фронту були визначені у директиві № 220122 Ставки Верховного Головнокомандування (ВГК) від 24 червня [5, 99–100]. Для виконання завдання до складу 1-го Українського фронту входило сім загальновійськових армій (1-а, 3-я і 5-а гвардійська, 13-а, 18-а, 38-а і 60-а), три танкові (1-а і 3-я гвардійські, 4-а), дві повітряні (2-а і 8-а - з 16 липня) армії, дві кінно-механізовані групи, 1-й Чехословацький армійський корпус. Увесь фронт нараховував 1,1 млн чол., 16100 гармат і мінометів, 2050 танків і САУ, 3250 літаків. Перед військами фронту оборонялася група армій “Північна Україна” (командувач генерал-полковник Й. Гарпе) у складі 1-ої і 4-ої танкових армій, угорської 1-ої

армії, що підтримувалися авіацією 4-го повітряного флоту. Загальна кількість гітлерівських військ становила 900 тис. чол., 6300 гармат і мінометів, більше 900 танків і штурмових гармат, 700 літаків [5, 15], а дані, наведені у [3, 381], за кількістю людей різняться у 300 тис. у бік зменшення. До початку наступу співвідношення сил і засобів складало від 1,2 до 4,6 з перевагою у бік радянських військ [6, 81].

Командувач військами фронту маршал І.С. Конєв вирішив: головний удар силами 60-ої, 38-ої, 5-ої гвардійської армії; 3-ої гвардійської, 4-ої танкових армії і кінно-механізованої групи № 2 під командуванням генерал-лейтенанта С.В. Соколова (у складі 31-го танкового і 6-го гвардійського кавалерійського корпусів) завдати у центрі, з району Тернополя у загальному напрямку на Львів. Це потужне угруповання повинно було розгромити противника на львівському напрямку, глибокими охоплюючими ударами з півночі і півдня оволодіти Львовом і на п'ятий день операції вийти на рубіж Немирів, Яворів, Розділ.

Другий удар – із району південно-західніше Луцька силами 3-ої гвардійської, 13-ої армії, 1-ої гвардійської танкової армії і кінно-механізованої групи № 1 (25-й танковий і 1-й гвардійський кавалерійський корпус) під командуванням генерал-лейтенанта В.К. Баранова у загальному напрямку на Сокаль, Томашув. Військам ставилось завдання розгромити угруповання противника на рава-руському напрямку.

До складу ударних угруповань фронту поряд із танковими арміями та окремими танковими корпусами входили 150-а окрема танкова бригада, 12 окремих танкових і самоходно-артилерійських полків [7]. Більшість із них призначалися для розвитку успіху після прориву тактичної зони оборони противника.

Танкові армії планувалося використати наступним чином.

1-а гвардійська танкова армія повинна була наступати на ділянці прориву 3-ої гвардійської і 13-ої армії і, стрімко прориваючись, на четвертий день операції головними силами оволодіти м. Рава-Руська, а передовими загонами – м. Немирів, Магерів.

3-я гвардійська танкова армія отримала завдання наступати на ділянці 60-ої армії і стрімко розвивати прорив, обійти

Львів з півночі-заходу, на четвертий день операції вийти основними силами у район Жолкев, Янів, а передовими загонами оволодіти м. Яворів і переправами через р. Сан.

4-й танковій армії була поставлена задача наступати на ділянці прориву 38-ої армії і, обійшовши Львів з півдня, не допустити відходу противника з міста на захід і південно-захід. На четвертий день операції армії наказано оволодіти районом Великополе, Городок.

У наступному командувач фронтом вніс зміни у порядок використання танкових армій: їх вирішено було ввести у прорив на другий день операції після прориву тактичної зони оборони противника [3, 385–386].

Львівсько-Сандомирську операцію можна поділити на два етапи. Воєнний історик П.А. Жилін поділив її на три етапи [8, 382], але ми з цим погодитись не можемо. *Перший етап* (13–27 липня) – прорив оборони противника на рава-руському і львівському напрямках, оточення і знищення ворожого угруповання південно-західніше Бродів, форсування р. Сан і звільнення міст Рава-Руська, Перемишль, Львів і Станіслав. *Другий* (28 липня – 29 серпня) – переміщення зусиль військ фронту із львівсько-перемишлянського на сандомирський напрямок, форсування р. Вісла і створення великого оперативного плацдарму в районі Сандомира.

Щоб приховати підготовку операції, штаб фронту розробив план оперативного маскування. Але незважаючи на суворі заходи маскування зовсім обманути противника не вдалося. Німці чекали наступу військ 1-го Українського фронту насамперед на львівському напрямку, де виставили оперативний резерв – 3-й танковий корпус, визначили напрямок удару, що готувався. Були визначені контрзаходи, а саме – відвід військ на другу смугу на значній ділянці фронту, але переміщення у район південніше Луцька танкової армії Катукова не виявили [1, 500–501].

Операція розпочалася діями розвідувальних загонів, що виявили вечором 12 липня відхід противника на рава-руському напрямку. У зв'язку з цим командувач фронтом прийняв рішення терміново перейти у наступ передовими батальйонами дивізій, що знаходилися на напрямку

головного удару 3-ої гвардійської і 13-ої армій. Вони збили ар'єргарди противника і до кінця дня, підтримані частиною сил перших ешелонів дивізій, подолали головну смугу, пройшовши 8–15 км [9, 403]. На львівському напрямку прорив відбувався складніше. 14 липня перейшли у наступ головні сили 60-ої і 38-ої армій. Але до кінця дня вони просунулися лише на 3–8 км, безперервно відбиваючи удари введених противником у бій оперативних резервів у складі двох танкових дивізій.

За три дні напружених боїв з'єднання 60-ої армії за підтримки передових бригад 3-ої гвардійської танкової армії прорвали оборону противника на глибину до 18 км, створивши так званий “колтовський коридор” шириною 4–6 км. У нього командував фронтом увів 3-ю гвардійську танкову армію, не очікуючи виходу стрілецьких дивізій на вказаний рубіж. Для забезпечення введення її головних сил передові загони 7-го гвардійського танкового і 9-го механізованого корпусів рішучими нічними діями у взаємодії з частинами 15-го стрілецького корпусу завершили прорив тактичної зони оборони противника.

Уранці 16 липня розпочалося введення в бій 3-ої гвардійської танкової армії через “колтовський коридор”. Умови дій армії були дуже важкі. Вузький коридор прострілювався артилерійським і навіть кулеметним вогнем противника. Армія у складі трьох корпусів, маючи близько 500 танків, САУ, вимушена була рухатись одним маршрутом, суцільною колоною по розмитій дощами дорозі. Противник прагнув сильними контратаками ліквідувати коридор і не допустити виходу танкової армії на оперативний простір [10, 504].

3-я гвардійська танкова армія 17 липня двома корпусами вийшла до р. Пелтев, а наступного дня форсувала її і вийшла в район Дзедзилув, Красне. З виходом частин кінно-механізованої групи і 3-ої гвардійської танкової армії в район Деревляни було завершено оточення угруповання противника у районі західніше Бродів.

Щоб не допустити прориву противника з оточення, командував фронтом прийняв рішення ввести в бій услід за 3-ою гвардійською танковою армією і за тим же маршрутом

4-ту танкову армію. Командувачу 4-ої танкової армії було наказано не вступати танковими з'єднаннями у затяжні бої за м. Львів, а обійти його з півдня, відрізавши шляхи відходу противнику на захід і південний захід [11].

“Ми не ставили собі завдання оточити, а потім знищувати противника у районі міста, – згадував маршал Конєв. – Бої за сильно укріплений Львів могли не лише призвести до важких руйнувань цього прекрасного древнього міста, але й надовго скувати наші великі сили, зокрема танкові армії” [12, 275].

Для надійного забезпечення флангів з'єднань танкових армій, що вводились у прорив, для підсилення військ, що діяли у “колтовському коридорі”, командувач фронтом скерував 4-й танковий корпус і 31-й танковий корпус зі складу кінно-механізованої групи, призначеної для дій на львівському напрямку.

Послідовне відення у бій двох танкових армій у вузький шестикілометровий “колтовський коридор” з метою найшвидшого виходу до Львова дозволило розвинути тактичний успіх, досягнутий на початку операції, в оперативний. У результаті потужних ударів наземних військ і авіації оточене угруповання противника було розгромлене.

Генерал Г. Гудеріан зробив висновок, що “положення армій “Центр” після 22 липня 1944 р. було просто катастрофічним, гіршого нічого не надумаєш... Єдине, що було у нашому розпорядженні, сили, які знаходилися у Румунії, в тилу групи армій “Південна Україна”. Вже одного погляду на карту залізниць було достатньо, щоб зрозуміти, що перекидання цих резервів займе багато часу” [13, 483–484]. Під час боїв війська фронту знищили більше 38 тис. солдатів і офіцерів противника, було захоплено в полон 17175 чол. [14, 214].

З ліквідацією угруповання противника в районі південно-західніше Бродів було вивільнено до п'яти корпусів (із них два танкових). Швидка ліквідація оточеного угруповання значно покращила оперативну обстановку для радянських військ як на львівському, так і на інших напрямках. Одночасно ударне угруповання, яке наступало на Рава-руському напрямку і звільнило 20 липня м. Рава-Руська, отримало

можливість здійснити стрімкий маневр до р. Сан. Вирішальна роль у цьому належала 1-й гвардійській танковій армії. Виконуючи поставлене завдання, танкова армія у взаємодії з кінно-механізованою групою генерал-лейтенанта В.К. Баранова, просуваючись із темпом до 35 км на добу, 23 липня вийшла до річки Сан у районі Ярослава. На кінець дня, після форсування річки, з ходу були захоплені плацдарми [9, 406].

Командувач фронтом І. Конєв проаналізував події і зробив висновок, що оперативна обстановка для військ фронту створила сприятливі умови для стрімкого наступу рухомих груп (1-а, 3-я гв. ТА, 4-а ТА і КМГ № 1) фронту у напрямках Ченстохова, Кракова і Самбора.

Але це рішення командувача фронтом Ставка Верховного Головнокомандування не затвердила. У директиві № 220152 від 24 липня 1944 р. Ставка запропонувала основні зусилля фронту зосередити на розгромі противника у районі м. Львова, не допустивши відхід за р. Сан або м. Самбір. 3-й гвардійській і 4-й танковій арміям у взаємодії з 60-ю армією (командувач генерал-полковник П.А. Курочкін) розгромити німецьке угруповання й оволодіти Львовом [3, 413].

У розгромі противника на львівському напрямку й оволодінні Львовом 3-я гвардійська танкова армія отримала наказ з виходом у район Яворова завдати удару на Львів з півночі і північного заходу; 4-а танкова армія – нанести удар на Самбір, не допускаючи відходу противника на південний захід; 60-а і 38-а армії – наступати на Львів зі сходу.

Однак внаслідок серйозних прорахунків цей задум залишився нездійсненим. 4-а танкова армія, замість обходу Львова з південного заходу, втяглася у затяжні бої на південній околиці міста. Наступ 60-ої і 38-ої армії зі сходу розвивався повільно. 3-я гвардійська танкова армія, виконуючи поставлене завдання, менше ніж за дві доби здійснила марш-маневр протяжністю 125–130 км і 24 липня у повному складі зосередилась у визначеному районі. Характерно, що війська 3-ої гвардійської танкової армії одним танковим корпусом наступали на Львів, у бік внутрішнього

фронту оточення, а другим – на Перемишль, у бік зовнішнього фронту оточення. Водночас частина сил механізованого корпусу наступала на Самбір – на шляхи відходу львівського угруповання противника. Вперше під час Великої Вітчизняної війни танкова армія діяла на трьох різних напрямках. Такі дії мали суттєвий недолік [9, 407]. “Ставка ВГК вважає план використання танкових армій ... передчасним і небезпечним, –згадує генерал-армії С.М. Штеменко, – ...в першу чергу розгромити львівське угруповання противника і не допустити його відходу за р. Сан або на Самбір” [15, 69]. У районі Львова діяли війська шести ворожих дивізій. Для швидкого розгрому такого угруповання і недопущення її відходу на Самбір вимагалось значно більше сил, ніж ті, що виділив командувач армії. Унаслідок цього наступавший на Львів танковий корпус був зупинений противником, і тільки коли німецьке командування відвело головні сили свого угруповання із району Львова за Дністер, йому вдалося прорватися у місто. Таким чином, під час маневру командувач 3-ої гвардійської танкової армії, намагаючись одночасно вирішити два значних завдання – оволодіти Львовом і Перемишлем, розпорошив сили армії і не довів задуманий командуванням фронту маневр для його успішного завершення [16, 28].

Незважаючи на вказані недоліки війська 60-ої, 3-ої гвардійської і 4-ої танкових армій у результаті триденного штурму 27 липня звільнили Львів. І в цей же день передові частини танкових армій звільнили Перемишль.

У підсумку першого етапу операції війська 1-го Українського фронту нанесли поразку головним силам групи армій “Північна Україна”. Просунувшись на 200–220 км, радянські війська вийшли на рубіж північніше Янова, Соколув, Перемишля, південніше Львова, Лешина, Грабовля, Делятина і майже повністю звільнили Україну та розпочали звільнення Польщі.

У кінці липня група армій “Північна Україна” була розсічена на дві частини: рештки її 4-ої танкової армії відступали до Вісли, а 1-ої танкової армії та угорської 1-ої армії – на південний захід до Карпат. Розрив між ними сягав до 100 км.

Оцінивши обстановку, що склалася, Ставка ВГК 28 липня наказала (директиви № 220155 і 220163) 1-му Українському фронту зосередити основні зусилля на сандомирському напрямку з метою знищення стратегічних резервів противника, що підходять, форсувати р. Вісла, захопити великий плацдарм, завершити повний розгром групи армій “Північна Україна” і створити необхідні умови для наступних ударів на ченстохівському і краківському напрямках [3, 415–416]. Важливість цього завдання можна оцінити із виданої спеціальної директиви Ставки ВГК № 220166: “Надаючи великого значення справі форсування Вісли, Ставка зобов’язує вас довести до відома всіх командирів вашого фронту, що бійці і командири, які відзначаться при форсуванні Вісли, отримають спеціальні нагороди – ордени, включно до присвоєння Героя Радянського Союзу” [5, 120–121].

За рішенням командувача фронтом форсування р. Вісла планувалося здійснити з ходу на ділянці північніше Доротки до гирла річки Віслока, шириною більше 80 км по фронту. Для успішного форсування р. Вісла і захвату плацдарму пропонувалося на сандомирський напрямок із району Перемишля перегрупувати 1-у і 3-ю гвардійські танкові армії. Форсування Вісли військами 13-ої і 1-ої гвардійської танкової армії планувалось здійснити не пізніше 1–2 серпня. Захоплений військами 13-ої і 1-ої гвардійської танкової армії плацдарм планувалося використати для удару на північ, щоб допомогти з’єднанням 3-ої гвардійської армії форсувати Віслу і вийти на її західний берег.

Війська, котрі діяли у центрі, повинні були до цього часу вийти на р. Віслок і оволодіти районом Санок, Дрогобича, Долини, а після виконання завдання війська 1-ої гвардійської і 18-ої армії планувалося використати для захвату перевалів на напрямках Гуменне, Ужгород, Мукачево [3, 416].

Висування танкових з’єднань на сандомирський напрямок розпочалося відразу після звільнення Львова і Перемишля. 1-а гвардійська танкова армія, передавши рубежі, що займала, 13-й армії, 28 липня здійснила дев’яностокілометровий марш уздовж фронту на північний захід, а потім попрямувала до Вісли. Слідом за нею до Вісли

наступали 1-а і 44-а гвардійські танкові бригади – передові загони корпусів. У районі запланованої ділянки форсування Вісли, південніше Сандомира, противник не мав значних сил. Однак перед флангами 10-ї гвардійської танкової армії у районі Тарнобжега німці утримували значний плацдарм, а до району Мельця підходили його танкові частини. Тому командувач 1-ї гвардійської танкової армії, прагнучи найшвидше вирішити головне завдання – форсувати Віслу, особливого значення надавав забезпеченню флангів і комунікацій.

На ранок 30 липня, коли до Вісли почали виходити головні сили корпусів першого ешелону 1-ої гвардійської танкової армії, на протилежному березі уже були захоплені два плацдарми глибиною 2–3 км і створені умови для переправлення танків. Перший п'ятдесятитонний пором був зібраний близько 3-ої години 31 липня, і розпочалося переправлення танків. “...Війська маршала Конєва на широкому фронті вийшли на Віслу і загрожували вбити клин між 1-ю і 4-ю танковими арміями”, – згадує німецький генерал Ф.В. фон Меллентін [17, 351]. Головні сили 1-ої гвардійської танкової армії переправлялися у двох пунктах під сильним впливом авіації противника, оскільки винищувальна авіація фронту ще не встигла перебазуватись і діяла обмеженими силами. У 2-й повітряній армії відчувалася нестача пального. Щоб прикрити переправи, командувач фронтом наказав злити частину пального із баків бомбардувальників і штурмовиків і передати винищувачам. Завдяки таким діям вдалося покращити авіаційне прикриття переправ у районі Баранува [9, 510]. З прибуттям 37-ої зенітної артилерійської дивізії Резерву Верховного Головнокомандування і перебазування авіації фронту на нові аеродроми прикриття переправ з повітря було організовано надійніше.

1 серпня 1944 р. німецьке командування зосередило у районі Мельця частини танкової і піхотної дивізій, а також окремі бригади, включивши їх до складу діючого 42-го армійського корпусу. Одночасно близько двох піхотних дивізій були зосереджені на північ від Сандомира. Цим військам було наказано головний контрудар завдати з району Мельця на Баранув з півночі і півдня, розгромити

війська 1-го Українського фронту, що переправляються, й організувати оборону по західному берегу Вісли.

Активними діями 9-го механізованого корпусу 3-ої гвардійської танкової дивізії і частин 13-ої армії Українського фронту удар військ противника на Майдан був зірваний. 3 серпня гітлерівці оволоділи населеними пунктами Падев, Бур, переправами біля Коло і вийшли безпосередньо на підступи до Баранува. З виходом мелецького угруповання противника у цей район відновилися контратаки і 88-ої піхотної дивізії німців з району північніше Махув.

Для оборони Баранува і переправ, які знаходились у цьому районі, були використані частини 1-ої гвардійської артилерійської дивізії, до десяти інженерно-саперних і понтонних батальйонів і навіть танки, що знаходилися на збірних пунктах аварійних машин. Завдяки мужності і стійкості радянських воїнів задум ворога щодо захвату переправ був зірваний.

Для розгрому угруповання противника, котрий наносив удар із району Мелець, командувач фронтом своїм рішенням увів у бій свій другий ешелон – 5-ту гвардійську армію (командувач генерал-лейтенант О.С. Жадов) з наступним виходом цієї армії на плацдарм для його закріплення і розширення. Перейшовши зранку 4 серпня у наступ, війська 5-ої гвардійської армії завдали поразку мелецькому угрупованню противника, відкинувши його частини від переправ південніше Баранува і оволоділи м. Мелець. До 8 серпня головні сили 5-ої гвардійської армії, вийшовши на рубіж Шидлува, Стопниці, Нови-Корчина, виконали своє завдання [3, 419].

Зазнавши поразки у районі Баранува, німці розпочали спроби ліквідувати плацдарм на лівому березі Вісли. Перший контрудар силами двох танкових і моторизованої дивізій вони завдали у напрямку Сташува. Шість днів йшли жорстокі кровопролитні бої. З'єднання 5-ої гвардійської, 3-ої гвардійської танкової армій і 31-го окремого танкового корпусу завдали німецькому угрупованню великих втрат, змусивши зупинити атаки. У район бойових дій з-під Самбора були перекинуті з'єднання 4-ої танкової армії, що дозволило надійно укріпити оборону на плацдармі.

Одночасно з відбиттям контрудару противника у районі Стопниці війська 1-ої і 3-ої гвардійських танкових армій у взаємодії з 13-ю армією перейшли у наступ з метою розширення плацдарму у північному напрямку. Розгромивши сандомирське угруповання, вони розширили плацдарм за Віслою до 75 км по фронту і до 50 км у глибину. Після цих боїв 1-шу гвардійську танкову армію вивели у резерв фронту. 3-я гвардійська танкова армія до вересня 1944 р. відбивала контрудари противника на північному плацдармі, а потім була виведена із бою. 4-а танкова армія складала другий ешелон фронту, підсилювала найбільш загрозливі напрямки при утриманні Сандомирського плацдарму. Війська правого крила фронту перейшли до оборони і розпочали підготовку до нової операції.

29 серпня Львівсько-Сандомирська операція завершилась. Війська 1-го Українського фронту звільнили західні області України і південно-східної Польщі. Під час операції були розгромлені головні сили групи армій "Північна Україна": вісім її дивізій було знищено, тридцять дві втратили від 50 до 70% особового складу. Втрати радянських військ склали: безповоротні – 65 тис. і санітарні – 2243 тис. чол. [18, 297].

Висновки. Львівсько-Сандомирська операція – одна з найбільших операцій, проведена силами одного фронту, найпотужнішого на той час об'єднання. Війська 1-го Українського фронту успішно виконали своє завдання, створили сприятливі умови для проведення подальших наступальних операцій у Південній Польщі, Чехословаччині і Закарпатській Україні.

У Львівсько-Сандомирській операції 1-й Український фронт створив глибоку оперативну побудову військ. У другому ешелоні знаходилась одна загальновійськова армія, у резерві – один стрілецький корпус, для розвитку успіху були в наявності три танкові армії і дві кінно-механізовані групи.

Наявність у складі 1-го Українського фронту великої кількості рухомих військ надавала можливість командуванню проводити широкий маневр з метою виходу на тили крупних угруповань противника, що забезпечувало високі темпи

операції. Важливу роль в оточенні і швидкій ліквідації німецького угруповання відіграли танкові армії. Їх головні сили розвивали удари в глибину на двох самостійних напрямках, що призвело до розсічення всіх сил противника на частини. Одночасно частина сил танкових армій і кавалерійських корпусів здійснювала охоплюючий маневр, швидко вийшла у тил бродівського угруповання противника і забезпечила його оточення та без паузи у бойових діях із долученням танкових корпусів швидко розгромила його. Проте у зв'язку з цим загальновійськові армії не були забезпечені достатньою кількістю танків, БПП, їм не вдалося прорвати оборону в необхідному темпі. Повільний темп прориву тактичної зони оборони противника на львівському напрямку і невдалі дії військ 38-ої армії протягом 15 липня змусили командувача фронтом для завершення прориву тактичної глибини оборони противника залучити частину сил 3-ої гвардійської танкової армії. Це зумовило значні зміни плану введення у прорив рухомих з'єднань. Вимушені були відмовитись від введення 4-ої танкової армії у смузі 38-ї армії і здійснювати введення обох танкових армій почергово у вузький "колтовський коридор". Все це призвело до того, що 3-я гвардійська і 4-а танкові армії практично не вводились у прорив, а "проштовхувалися" через вузький коридор, що затягнуло їх введення. Танкові армії, витративши чотири доби для виходу з цього коридору, не змогли швидко приступити до виконання завдань, тому що опинилися без необхідних тилів і матеріальних засобів.

Не в усіх випадках сприятливі умови були використані для оточення і знищення угруповань противника. Під час боїв за Львів німецькі війська були оточені з трьох сторін. Але внаслідок того, що 3-й гвардійській і 4-й танковим арміям не вдалося перерізати шляхи відходу угрупованню противника на південний захід, німецьке командування зуміло відвести свої війська з-під Львова на Самбір.

У Львівсько-Сандомирській операції особливо жорстокою була боротьба за розширення плацдарму в районі Сандомира. У цій боротьбі важлива роль належала танкам. Стрімкий вихід танкових армій і з'єднань на плацдарм

дозволив швидко розширити його у районі Баранув і відбити контрудар противника. Одним із найважчих завдань танкових об'єднань і з'єднань під час розвитку успіху виявилось форсування рік, особливо таких, як Західний Буг, Сан, Вісла. На їх подолання витрачалось до двох-трьох діб.

Отже, бронетанкові війська стали грізною наступальною силою Великої Вітчизняної війни. Саме застосування танкових угруповань відіграло вирішальну роль у здобутті Перемоги. Безсумнівно, сучасним вітчизняним воєнним історикам залишається широке поле історичних досліджень, зокрема розгляд участі Української Повстанської Армії (УПА) у Львівсько-Сандомирській операції.

1. *Бешанов В.В.* Десять сталинских ударов / В.В. Бешанов. – М.: АСТ; Мн.: Харвест, 2005. – 768 с.
2. Большая Советская Энциклопедия. – Т. 14. – М.: Сов. энциклопедия, 1975.
3. Операции Советских Вооруженных Сил в Великой Отечественной войне 1941–1945 гг. – Т. 3: Операции Советских Вооруженных Сил в период решающих побед. – М., 1958. – 840 с.
4. Операции Советских Вооруженных Сил в Великой Отечественной войне 1941–1945 гг. – Т. 3: Операции Советских Вооруженных Сил в период решающих побед (Альбом схем). – М., 1958.
5. Русский архив: Великая Отечественная. Ставка ВГК: документы и материалы. 1944–1945. – Т. 16 (5–4). – М.: ТЕРРА, 1999.
6. История Второй мировой войны 1939–1945 гг.: В 12 т. / Ин-т военной истории МО СССР, Ин-т марксизма-ленинизма при ЦК КПСС, Ин-т всеобщей истории АН СССР, Ин-т истории СССР АН СССР. – Т. 9: Освобождение территории СССР и европейских стран. Война на Тихом океане и Азии. – М.: Воениздат, 1978. – 576 с.
7. Советские танковые войска 1941–1945. Военно-исторический очерк. – М.: Воениздат, 1973. – С. 201–202.
8. Важнейшие операции Великой Отечественной войны 1941–1945 гг. Сборник статей [Под общ. ред. д.и.н. П.А. Жилина]. – М.: Воениздат, 1973. – 624 с.
9. История военного искусства / Под общ. ред. д.и.н. проф. П.А. Ротмистрова. – Т. 2. – М.: Воениздат, 1963. – 720 с.
10. *Дайнес В.* Бронетанковые войска Красной Армии / В. Дайнес. – М.: Яуза; Эксмо, 2009. – 640 с.
11. Центральный архив Министерства обороны Российской Федерации (ЦАМО РФ), ф. 323, оп. 4256, д. 31, л. 187.
12. *Конев И.С.* Записки командующего фронтом 1943–1945 / И.С. Конев. – М.: Наука, 1972. – 368 с. – С. 275.

13. Гудериан Г. Воспоминания солдата / Г. Гудериан [Пер. с нем.]. – Смоленск: Русич, 2003. – 654 с.
14. История Великой Отечественной войны Советского Союза 1941–1945: в 6 т. / Ин-т марксизма-ленинизма при ЦК КПСС. – Т. 4: Изгнание врага из пределов Советского Союза и начало освобождения народов Европы от фашистского ига (1944 г.). – М.: Воениздат, 1962. – 738 с.
15. Штеменко С.М. Генеральный штаб в годы войны. Кн. 2-я / С.М. Штеменко. – М.: Воениздат, 1974. – 511 с.
16. Военно-исторический журнал. – 1960. – № 2.
17. Меллентин Ф.В. Танковые сражения 1939–1945 гг: боевое применение танков во Второй мировой войне / Ф.В. Меллентин [Пер. с нем.]. – М.: АСТ; СПб.: Полигон, 2005. – 437.
18. Россия и СССР в войнах XX века: Статистическое исследование. – М.: ОЛМА-ПРЕСС, 2001.

Надійшла до редколегії 06.05.2010 р.

Рецензент: *О.О. Фуртес*, кандидат історичних наук, Академія сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного, м. Львів.

ПРИМЕНЕНИЕ ТАНКОВЫХ СОЕДИНЕНИЙ ВО ЛЬВОВСКО-САНДОМИРСКОЙ ОПЕРАЦИИ

Кривизюк Л.П.

В статье рассматривается роль танковых соединений в окружении и быстрой ликвидации немецкой группировки во Львовско-Сандомирской операции, проведенной войсками 1-го Украинского фронта – одной из крупнейших операций, проведенной силами одного фронта.

Ключевые слова: Львовско-Сандомирская операция, наступательная операция, танковая армия, группа армий, главные силы, окружение, охватывающий маневр.

USE OF TANK UNITS DURING LVIV-SANDOMYR OPERATION

Krivizyuck L.

The article the vole of tanks units when surrounded and fast liguidation of Gevman forces in lviv-Sandomyr operation performedby the troops of the ist Ukrainian front – one of the biggest operations carried out by the forces of the front.

Key words: Lviv-Sandomyr operation, offense operation, tank army, group of armies, grouping, main forces, encirclement, enveloping manoevre.